

Пронюк Ю.Н.

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРИНЦИПІВ У ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ З РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Досліджено, що ринкові відносини в економіці та науково-технічний прогрес значно прискорили темпи появи у всіх сферах соціально-економічного життя суспільства останніх розробок у галузі інформаційних технологій. Під інформатизацією у сфері управління соціально-економічними процесами розуміють підвищення продуктивності праці з допомогою зниження співвідношення вартості до виробництва, підвищення кваліфікації та професійної грамотності зайнятих управлінської діяльністю спеціалістів.

З'ясовано, що інформаційні технології уособлюють системно організовану для вирішення завдань управління сукупність методів та засобів реалізації операцій збору, реєстрації, передачі, накопичення, пошуку, обробки та захисту інформації на основі застосування розвинутого програмного забезпечення, а також способів, за допомогою яких інформація пропонується клієнтам. Слід зазначити, що сьогодні акцентує увагу розвитку програмного забезпечення на безпосередній зв'язок зі споживачем, отже підкреслюється функціональне призначення інформаційних технологій, як інструмента при здійсненні управлінської діяльності та його важливість для двох сторін.

Вивчено, економічна інформаційна система поєднує сукупність внутрішніх та зовнішніх потоків прямого та зворотного інформаційного зв'язку економічного об'єкта, методів, засобів, фахівців, що беруть участь у процесі обробки інформації та вироблення управлінських рішень. Завжди можна відзначити взаємозв'язок між зовнішнім інформаційним середовищем та внутрішньою інформаційною системою. Найбільш значущими компонентами зовнішнього інформаційного середовища потрібно виділити фінансово-економічну, соціально-культурну та політико-правову інформацію.

Доведено, що сьогодні актуальність інформаційних технологій полягає у тому, що завдяки їх використанню з'являється можливість оптимізувати та раціоналізувати управлінську функцію за рахунок застосування сучасних засобів збору, передачі та перетворення інформації. Удосконалення управлінських принципів спричинили трансформацію управлінської діяльності та поширення нових форм реалізації цієї діяльності. Можна розглянути інформатизацію національних суб'єктів господарювання, як можливість підвищення ефективності роботи системи управління.

Обґрунтовано, що існує необхідність враховувати такий аспект, як масштаб підприємства, а відповідно й розрахунок фінансової ефективності застосування інформаційних систем. Важливо усвідомити інформаційні технології як процеси збору, зберігання, обробки, надання, поширення інформації та управлінські принципи їх реалізації. Тип підприємницької діяльності істотно впливає на ступінь використання інформаційних технологій, отже, у цій класифікації можна виділити насамперед ті види діяльності, які без інформаційних технологій сьогодні не можуть існувати.

Ключові слова: глобалізація, інформаційні технології, трансформація, національні суб'єкти господарювання, управлінські принципи, реалізація.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Інформаційна система може бути визначена з технічної точки зору як набір взаємопов'язаних компонентів, які збирають, обробляють, зберігають та розподіляють інформацію для підтримки прийняття рішень та управління в організації. На

додаток до підтримки прийняття рішень, координації та управління, інформаційні системи можуть також допомагати менеджерам проводити аналіз проблем і робити видимими комплексні об'єкти. Як зазначено з позиції ділового бачення інформаційна система є організаційними та управлінськими рішеннями, заснованими на інформа-

ційних технологіях, у відповідь на виклик, що посиляється навколишнім середовищем. Взаємодія між інформаційними технологіями та публічними інституціями, що їх використовують, комплексно залежить від значної кількості факторів, серед яких структура організації, управлінські рішення, корпоративна культура.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання проблеми та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Сучасними дослідниками стверджується, що усвідомлювати актуальність використання інформаційних систем, значить бути фахівцем у комп'ютерних технологіях [10]. Управлінець має ширше розуміти сутність організації, технологій інформаційних систем та її можливість забезпечити вирішення проблем у діловому світі. При цьому для трансформації управлінських принципів необхідно розуміти, що впровадження інформаційних технологій може спричинити помітні зміни в роботі суб'єкта господарювання.

Зміна у використовуваних інформаційних технологіях вимагає змін у розподілі управлінських повноважень. Технічна революція дозволяє вивчити процес об'єднання капіталу, інформаційних технологій та робочої сили у великій кількості підприємств, водночас поведінкова модель дає можливість побачити безпосередній вплив цих технологій на внутрішню роботу організації. Організації тепер життєво залежать від систем і не можуть нормально функціонувати навіть за невеликої випадкової аварії, а інформаційні технології впливають на зміну цілей, послуг, дій, виробів або факторів, здатних надати конкурентну перевагу з можливістю зміни бізнес-моделі організації.

Формулювання мети статті, постановка завдань. Метою даної статті є обґрунтування необхідності трансформації управлінських принципів у роботі національних суб'єктів господарювання в контексті глобалізаційних змін.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для реалізації сучасних інформаційних технологій як конкурентоспроможну зброю, необхідно насамперед зрозуміти, де мають бути виявлені стратегічні можливості підприємств [6]. Інформаційні технології змінили спосіб роботи людей, вони, зокрема, змінили спосіб конкуренції між організаціями. Такий тісний взаємозв'язок інформаційних технологій та управління сучасним підприємством дає можливість стверджувати, що інформаційні технології є управлін-

ською категорією не меншою мірою, ніж навіть структура організації. Будь-яка технологія, впроваджена у виробництві, незалежно від її приналежності до інформаційної сторони процесу стає каталізатором змін, які впливають на всі сфери діяльності суб'єкта господарювання.

Ступінь охоплення завдань управління залежить насамперед від масштабу суб'єкта господарювання [2]. Так на малих підприємствах інформаційні технології, найчастіше, пов'язані з вирішенням завдань бухгалтерського обліку, отриманням інформації з окремих видів бізнес-процесів, створенням інформаційних баз даних щодо спрямованості діяльності фірми та організації комунікаційного середовища для зв'язку працівників між собою, що обумовлено необхідністю концентрації інформаційних ресурсів та організації автоматизованого банку даних.

На середніх суб'єктах господарювання важливе значення для управлінської ланки відіграє функціонування електронного документообігу та прив'язування його до конкретних бізнес-процесів. Для таких організацій характерні збільшення кількості функціональних завдань, пов'язаних з діяльністю фірми, організація автоматизованих баз даних і архівів інформації, які дозволяють зберігати і структурувати документи в різних форматах. Також передбачається наявність можливостей структуризації, пошуку, обробки, захисту від несанкціонованого доступу до серверів компанії як з боку конкурентів, так і з боку кібер-злочинців.

На великих суб'єктах господарювання інформаційні технології будуються на базі сучасного програмно-апаратного комплексу, який включає до свого складу телекомунікаційні засоби зв'язку, серверні комплекси, розвинене програмне середовище «клієнт-сервер», використання високошвидкісних корпоративних обчислювальних мереж [8]. Корпоративна інформаційна система великого суб'єкта господарювання має ієрархічну структуру, яка організована відповідно до структури територіально роз'єднаних підрозділів.

При цьому, з кожним новим витком інформатизації, для подальшого розвитку потрібен новий рівень використання інформаційних технологій. У світлі означеної ролі інформаційних технологій необхідно також звернути особливу увагу на питання їх організаційного регулювання, зважаючи на те, що вони використовуються не тільки в управлінні, а й самі при цьому є продуктами виробництва [2]. Їх впровадження, супровід, удосконалення є наданням послуг, що потребує пев-

них законодавчих обмежень, цьому інформаційні технології використовуються як підприємствами, так і публічними інституціями, що порушує певні питання забезпечення інформаційної безпеки на різних рівнях.

Можна виділити низку критеріїв, котрі характеризують інформаційні технології як управлінську категорію, а саме, підвищення продуктивності праці через оптимізацію систем управління з використанням інформаційних технологій, їх для обробки інформації та прийняття управлінських рішень через зменшення кількості помилок, пов'язаних із людським фактором, а також, вдосконалення структури управління суб'єктом господарювання під впливом використання сучасних інформаційних технологій через впровадження нових корпоративних інформаційних систем [14].

Процес цифровізації економіки є наслідком глобалізації, а вона як головна риса розвитку сучасного світу впливає на всі сфери людської діяльності. Під її впливом відбуваються важливо зміни у правовій та соціальній системах держави, у той самий час досить розмитим є визначення глобалізації в сучасній науці. Глобалізаційні процеси у світовому співтоваристві, формуються під впливом низки чинників, а саме, інформаційна революція, ідея глобального інформаційного суспільства, глобальні інформаційні технології та системи, вивчення глобальних інформаційних процесів, ідею побудови світового інформаційного простору.

Одночасно з впливом інформаційних факторів на глобалізацію можна виявити і фактори глобалізації, що впливають на створення та розвиток глобального інформаційного суспільства. Сучасні досягнення у галузі розвитку інформаційних технологій сприяють формуванню абсолютно нових економічних, соціальних та культурних відносин у житті людей, які описуються єдиним поняттям «глобальне інформаційне суспільство» [12]. Одні визначають його як підсистему світового співтовариства, що включає всі діючі інформаційні системи та засоби, які мають своїм завданням інформаційне забезпечення та оптимізацію перебігу глобальних інформаційних процесів.

Розвиток глобального інформаційного суспільства визначив необхідність інтеграції національного інформаційного законодавства, його взаємодії з нормами міжнародного та іноземного інформаційного законодавства. Безумовно, розвиток центрів технології неможливий без грамотної правової та фінансової підтримки держави [1]. Прийняття законодавства в інформаційній сфері,

що враховує особливості та нові способи агресії з боку інших держав, є механізмом захисту національного суверенітету. Отже можна зазначити, що в умовах глобалізації міжнародне право є основним інструментом гармонізації та уніфікації права держав, а узгодження внутрішнього права з міжнародним веде до зближення національних організаційно-правових систем.

Облік норм міжнародних угод в інформаційній сфері є важливою умовою розробки ефективних засобів організаційно-правового регулювання інформаційних правовідносин всіх рівнів, розробляються базові норми, що регулюють питання розвитку та взаємодії у сфері інформаційних технологій та телекомунікацій, як на національному, так і на міжнародному рівні. Подібного роду відносини, що виникають у цій предметній галузі та підлягають організаційно-правовому регулюванню, виявляються в результаті аналізу дій суб'єктів з приводу створення та поширення різних видів інформації.

Дані документи були розроблені ще в період, коли сучасних інформаційних технологій не існувало, і вони координували переважно процес обміну інформацією [13]. Незважаючи на це, під час проектування всіх нових інформаційних систем використовуються існуючі міжнародні стандарти, котрі дозволяють без значних витрат гармонізувати нове та старе обладнання. Широке міжнародне співробітництво у сфері інформаційних технологій здійснюється у рамках міжнародних організацій. Важливим аспектом є унікальні національні стандарти, які з одного боку ускладнюють міждержавну взаємодію у сфері інформаційних технологій, з іншого боку дозволяють дотриматися балансу у питанні інформаційної безпеки.

Однак, сформувавши єдині вимоги та стандарти у глобальному просторі є важким аспектом, тому держави намагаються сформувати загальні підходи до регулювання інформаційних технологій у вужчому форматі [3]. Найбільш продуктивний шлях у цьому відношенні пройшли країни Європейського Союзу. Лібералізація та приватизація телекомунікаційного ринку почалася у Великій Британії і перетворила британський ринок на найбільш доступний для конкуренції. Європейська комісія робить значні зусилля щодо узгодження заходів стосовно лібералізації низки телекомунікаційних секторів, зокрема у галузі супутникового зв'язку.

Єврокомісія досягає цього через прийняття директив, які мають на меті лібералізацію та

гармонізацію забезпечення телекомунікаційних послуг, які є обов'язковими для всіх країн ЄС. Завдяки прийняттю відповідних норм, на просторі європейського інтеграційного союзу з'явився єдиний конкурентний телекомунікаційний ринок [11]. Необхідно відзначити, що перелічені директиви встановлюють виключно загальні принципи та рекомендації, а конкретні норми будуть утримуватися в національних законах і можуть мати відповідність. У цьому можна простежити прямий вплив інформаційних технологій на економіку нових країн, оскільки це зажадало оновлення матеріально-технічної бази та дало доступ виробникам на новий ринок телекомунікаційних послуг.

З широким поширенням інформаційних технологій, потреба у електроенергії, як окремих домогосподарств, і підприємств значно зросла. Тому існує загроза, що при припиненні подачі електроенергії всі інформаційні ресурси перестануть діяти і значна сфера як публічного управління, так і виробничої сфери може бути безповоротно втрачена [5]. Такий критерій, як «мобільний стільниковий тариф» також потребує вдосконалення, причиною є поступовий перехід населення на комунікативні технології з використанням соціальних мереж та низки програм, для роботи яких потрібне підключення до мережі Інтернет, що дає можливість здійснювати не лише дзвінки, а й спілкуватися за допомогою відеозв'язку.

Трансформація цього критерію дає комунікативні можливості з оцінкою покриття мобільним зв'язком та мережею Інтернет від загальної площі держави, цей підхід дозволить перевести критерій від фінансового розуміння доступного середовища до сутнісного, що покаже можливість використання інформаційних технологій на території країни загалом. Така зміна допоможе відобразити такі тенденції, як універсалізація послуг зв'язку, створення гаджетів з широким спектром можливих засобів зв'язку, необхідність охоплення інформаційними технологіями найбільшого відсотка населення [9].

Поряд із удосконаленням існуючих критеріїв були вироблені пропозиції щодо впровадження нових, які можуть бути корисними для оцінки стану інформаційних технологій. Дані показники можна прийняти на вирішення питання участі

громадянина в цифровізації економіки, що дозволяє вирішити зменшення фізичного документообігу, автоматизацію надання державних послуг, здатність іноземних громадян взаємодіяти з державними органами країни поточного чи перспективного перебування, здатність іноземних громадян взаємодіяти з органами господарювання.

Необхідно відзначити, що сучасними експертами розроблена гнучка система оцінок, яка виражається як у числових, відносних, які після підрахунків становлять єдину величину індексів [7]. Запропоновані зміни не вплинуть серйозно на становище країни, проте вони допоможуть детальніше висвітлити аспекти, розвиток яких є найбільш необхідним для становлення цифрової економіки. Надалі бачиться розвиток інформаційних технологій для країн ЄС, а індекс розвитку інформаційних технологій буде можливістю для оцінки стану бізнес-середовища та знаходження реперних точок для покращення стану ринку інформаційних та комп'ютерних послуг.

Формулювання висновків і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Сьогодні вплив інтеграційних процесів на держави подвійний, внаслідок уніфікації діяльності з'являються на першому етапі додаткові витрати, які можуть стати істотним ризиком для фінансової стійкості підприємств країни, з іншого соціокультурні відмінності також значно впливатимуть на міжнародну комунікацію. Тому застосування сучасних інформаційних технологій стає важливим засобом подолання цих бар'єрів для створення нової продукції в рамках єдиного ринку.

Важливим аспектом міжнародного співробітництва у сфері інформаційних технологій є узгодженість, гармонізація національних систем через актуалізацію питання створення єдиної системи торгівлі та захисту інформації та прав на неї. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що основним механізмом вирішення проблем у сфері інформаційних технологій мають стати багатосторонні переговори під егідою міжнародних організацій чи регіональних спілок, а також ухвалення комплексу нормативних актів на міждержавному рівні стосовно трансформації управлінських підходів до вирішення проблем технічних обмежень та розвитку інформаційні технології для суб'єктів господарювання.

Список літератури:

1. Бек У. Влада і контрвлада у добу глобалізації: нова світова політична економія/ пер. з нім. та наук. ред. О.Юдін. Київ: Ніка-Центр, 2011. 407 с.
2. Вавринчук М.П. Етнополітична безпека в системі національної безпеки України на етапі сучасного державотворення: монографія. Київ: Правова єдність, 2009. 288 с.

3. Демидко Д.Л. Соціально-гуманітарна політика держави в контексті трансформації усвідомлення моделі державності сучасним суспільством. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів*: матеріали IV всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 12 квітня 2019 р.). Одеса, 2019. С. 111-114.
4. Підсумки карантину: IT-фахівці розповіли про основні правила кібербезпеки, до яких привчила пандемія. *Уніан. Інформаційне агентство*: офіц. веб-сайт. URL: <https://www.unian.ua/science/pidsumki-karantinu-it-fahivci-rozpovili-proosnovni-pravila-kiberbezpeki-do-yakih-privchila-pandemiya-novini-11064098.html> (дата звернення: 18.10.2022).
5. Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та опалювального сезону в умовах адаптивного карантину. URL: <https://osvita.ua/legislation/other/75378> (дата звернення: 29.09.2022).
6. Пушкар М.Г. Здоров'я населення та функціонування трудових ресурсів. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. С. 170-173.
7. Савчин М.В. Психічне та особистісне здоров'я громадян як чинник національної безпеки. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ. Сер. Психологічна*. 2012. № 2. С. 142-150.
8. Ситник Т. І. Державна соціально-економічна політика щодо стабілізації роботи підприємців у період кризи в умовах інформаційної невизначеності. *Формування дієвих механізмів державного управління з забезпечення державної безпеки*: матеріали круглого столу. Харків: НУЦЗУ. 2021. С. 264.
9. Тривожний діагноз: комунікаційна криза в українських соцмережах під час карантину. URL: <https://ukrcontent.com/reports/trivozhnij-diagnoz-komunikacijna-kriza-v-ukrainskih-socmerezah-pid-chas-karantinu.html> (дата звернення: 09.11.2022).
10. Худоба О. В. Відповідальна територіальна громада як повноважний суб'єкт сталого розвитку. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. Спецвипуск*. 2020. URL: <http://zbirnyk-nadu.academy.gov.ua/article/view/211716> (дата звернення: 10.11.2022).
11. Як карантин вплинув на економіку України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3154276-ak-karantin-vplivuv-na-ekonomiku-ukraini.html> (дата звернення: 12.10.2022).
12. ANSI/SHRM 09001.2012. Performance Management Standard: An American National Standard For Human Resource Management. URL: https://www.shrm.org/resourcesandtools/tools-and-samples/how-to-guides/documents/12794%20performance%20mngmt%20standard_interior_viewonlyfnl_rvds10-4-13.pdf (дата звернення: 16.09.2022).
13. Costache G., Marinas C., Icret R. et. al. Internship in the HR department – organizational and individual perspectives. *Proceedings of the 9th International management conference: Management and innovation for competitive advantage. Book Series: International management conference*, 2015. P. 359-370.
14. Rowley C., Nankervis A., M.Salleh N. Conclusion: the human resource management-organisational effectiveness link: overview and the role of HR practitioners. *Asia pacific human resource management and organisational effectiveness: impacts on practice. Book Series: Elsevier Asian Studies Series*. 2016. P. 231- 241.

Proniuk Yu.N. TRANSFORMATION OF MANAGEMENT PRINCIPLES IN THE ACTIVITIES OF NATIONAL ECONOMIC ENTITIES IN THE IMPLEMENTATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

It has been investigated that market relations in the economy and scientific and technological progress have significantly accelerated the rate of appearance of the latest developments in the field of information technologies in all spheres of social and economic life of society. Informatization in the field of management of socio-economic processes means increasing labor productivity with the help of reducing the ratio of cost to production, improving the qualifications and professional literacy of specialists engaged in managerial activities.

It has been found that information technologies embody a systemically organized set of methods and means of implementing operations of collection, registration, transfer, accumulation, search, processing and protection of information based on the use of advanced software, as well as methods by which information is offered, systematically organized to solve management tasks to customers It should be noted that today the focus of software development is on direct communication with the consumer; therefore the functional purpose of information technology as a tool in the implementation of management activities and its importance for both parties is emphasized.

It has been studied that the economic information system combines a set of internal and external flows of direct and reverse information communication of an economic object, methods, means, specialists involved in the process of processing information and making management decisions. It is always possible to note the relationship between the external information environment and the internal information system. The most significant components of the external information environment should be financial-economic and political-legal information.

It has been proven that today the relevance of information technologies lies in the fact that, thanks to their use, it becomes possible to optimize and rationalize the management function due to the use of modern means of collecting, transmitting and transforming information. The improvement of management principles caused the transformation of management activity and the spread of new forms of implementation of this activity. Informatization of national business entities can be considered as an opportunity to increase the efficiency of the management system.

It is substantiated that there is a need to take into account such an aspect as the scale of the enterprise, and accordingly, the calculation of the financial efficiency of the use of information systems. It is important to understand information technologies as processes of collection, storage, processing, provision, dissemination of information and management principles of their implementation. The type of entrepreneurial activity significantly affects the degree of use of information technologies, therefore, in this classification, it is possible to highlight first of all those types of activities that cannot exist without information technologies today.

Key words: *globalization, information technologies, transformation, national business entities, management principles, implementation.*